

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики та математичних методів в економіці та
економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності

051 Економіка

за освітньою програмою

Бізнес-економіка та аналітика

на тему: «Регіональний аналіз середньої заробітної плати в Україні»

Виконавець:

студент факультету економіки та управління
підприємництвом

Гордіян Ігор Альбертович _____

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Подмазко Олексій Михайлович _____

ОДЕСА – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

На сьогоднішній день в Україні існує значна диференціація населення за рівнем доходів. Одним із основних факторів такої ситуації є значна відмінність у заробітній платі, як в окремих галузях, так і в окремих регіонах України. Така нерівність у заробітній платі веде до багатьох проблем, таких як внутрішня та зовнішня міграція населення, депопуляція регіонів, соціальні та економічні кризи. Тому все більшої уваги у наукових колах набуває дослідження, що стосуються аналізу сучасного стану оплати праці в Україні, виявлення основних тенденцій, а головне оцінки впливу факторів на формування рівня заробітної плати та прогнозування її на майбутнє.

Особливої актуальності при аналізі рівня заробітної плати набуває оцінка її регіональних особливостей. Саме вивчення регіональних особливостей, що склалися на сьогоднішній день, допоможуть знайти шляхи для зменшення економічної нерівності в регіонах, покращити соціальний та економічний клімат, зменшити внутрішню міграцію, обґрунтувати інструменти для покращення добробуту населення.

В цілому аналіз регіональних особливостей рівня середньої заробітної плати допоможе зрозуміти причини та масштаби економічної нерівності в Україні; розробити напрямки економічної та соціальної політики, що спрямована на зменшення цієї нерівності та стимулювання економічного розвитку в усіх регіонах країни; а також допоможе створити кращі умови життя для людей в країні в цілому.

Мета кваліфікаційної роботи є теоретичні, методичні та прикладні аспекти регіонального аналізу середньої заробітної плати в Україні.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі необхідно вирішити наступні **завдання**:

- визначити сутність заробітної плати;
- навести систему показників оцінки середньої заробітної плати;
- висвітлити основні методи статистичної оцінки заробітної плати;

- оцінити динаміку номінальної та реальної заробітної плати в регіонах України;
- проаналізувати обсяги заборгованості по виплатах заробітної плати за регіонами України;
- провести порівняльний аналіз середньої заробітної плати між Україною та країнами ЄС;
- проаналізувати регіональних особливостей середньої заробітної;
- оцінити структурні відмінності у регіональному розподілі середньої заробітної плати;
- оцінити вплив факторів на рівень середньої заробітної плати в Україні та побудувати кореляційно-регресійну модель;
- спрогнозувати рівень заробітної плати на основі аналітичного вирівнювання.

Об'єктом дослідження є середня заробітна плата в регіонах України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних аспектів регіональні особливості середньої заробітної плати в Україні.

Методи дослідження. При виконанні кваліфікаційної роботи використовувались такі статистичні методи як: методи аналізу рядів динаміки, метод інтегральної оцінки, кореляційно-регресійний аналіз, графічний метод. Для обробки та аналізу інформації використовувалися Microsoft Excel та Microsoft Word.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації вітчизняних та зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані, електронні ресурси офіційних веб-сайтів Державної служби статистики та державних установ, матеріали науково-практичних конференцій, монографічних досліджень та інші фахові видання.

Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки. Основний зміст викладено на 66 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 14 рисунків.

Основні результати проведених досліджень, висновки та рекомендації представленні на наукових конференціях ОНЕУ та опубліковано у тезах та науковій статті:

Гордіян І. А. Порівняльний аналіз заробітної плати в Україні та деяких країнах Європи [Текст] / І. А. Гордіян, О. М. Подмазко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 10. Частина І. Одеса, ОНЕУ. 2024. С. 61 – 64.

Подмазко О. М., Гордіян І. А. Статистичний аналіз впливу факторів на рівень заробітної плати в Україні. Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м.Одеса, 7 червня 2024 р. Одеса, 2024, с.55-56.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної роботи, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження.

У першому розділі кваліфікаційної роботи **«Теоретико-методологічні питання аналізу заробітної плати»** було розглянуто поняття та сутність заробітної плати, наведено систему аналітичних показників заробітної плати та запропоновані методи статистичного оцінювання заробітної плати.

У другому розділі **«Аналіз регіональних особливостей заробітної плати»** було проведено аналіз динаміки середньої номінальної та реальної заробітної плати в регіонах України, а також заборгованості заробітної плати за регіонами України. Проведено порівняльний аналіз середньої заробітної плати в Україні та країнах ЄС.

У третьому розділі **«Регіональні тенденції з заробітною платою в Україні»** проведено оцінку структурних відмінностей у рівні заробітної плати в регіонах України та аналіз впливу факторів на рівень заробітної плати в Україні. Зроблено прогноз рівня реальної заробітної плати в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розглянуто основні теоретичні та методологічні питання щодо статистичного аналізу заробітної плати, проведено

аналіз середньої заробітної плати в цілому по Україні та окремих її регіонах та зроблено наступні висновки.

1. Було узагальнено та наведено сучасні визначення щодо суті та поняття заробітної плати, розглянуто її основні види, структуру та функції.

2. Наведено систему статистичних та аналітичних показників оцінки заробітної плати, яка дозволяє всебічно проаналізувати її рівень, виявити сучасні тенденції розвитку, оцінити вплив основних факторів на рівень заробітної плати та зробити прогноз на майбутні періоди.

3. Розглянуто основні методи статистичної оцінки заробітної плати, визначено їх переваги та недоліки. Запропоновані статистичні методи оцінки середньої заробітної плати дозволяють всебічно проаналізувати рівень заробітної плати для подальшого прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

4. Було проведено аналіз динаміки номінальної та реальної заробітної плати в цілому по Україні та в окремих її регіонах, який показав, що в Україні спостерігається позитивна тенденція до зростання як номінальної, так і реальної заробітної плати. Так, у 2023 році порівняно з 2015 роком номінальна заробітна плата зросла на 13247 грн. або у 3,2 рази. Реальна заробітна плата також має позитивну тенденцію до зростання. Винятком є лише 2022 рік, коли реальна заробітна плата порівняно з 2021 роком скоротилась на 458 грн або на 3,6%. За аналізований період реальна заробітна плата в середньому щорічно зростала на 1968 грн. або на 28,8%.

5. Проведений аналіз обсягів заборгованості по виплатах заробітної плати за регіонами України свідчить, що при зростанні рівня заробітної плати в Україні також спостерігається тенденція до зростання рівня заборгованості по виплатах, особливо в регіонах, що мають найвищий рівень заробітної плати. Так, в більшості регіонів України спостерігається збільшення заборгованості по виплаті заробітної плати. У 2021 році порівняно з 2018 роком скорочення заборгованості спостерігалось у Запорізькій області на 37,8% або на 47806 тис. грн., Київській – на 62,9% або на 81521 тис. грн., Кіровоградській – на 63,5% або на 6737 тис. грн., Луганській – на 91,3% або на 508369 тис. грн., Миколаївській –

на 42,4% або на 43954 тис. грн., Рівненській – на 60,2% та Черкаській – на 60,8% або 67429 тис. грн.

Найбільше зростання заборгованості за аналізований період спостерігалось у Херсонській області у 8,4 рази, у Тернопільській області у 7,9 разів, у Дніпропетровській області у 2,8 рази, у Житомирській області у 2,6 рази, у Хмельницькій області у 2,3 рази. Але слід також відмітити, що у Тернопільській області темпи зростання заборгованості перевищують темпи зростання номінальної заробітної плати у 1,25 рази, у Херсонській області – у 1,75 рази, а Дніпропетровській області – 1,2 рази.

6. Проведений порівняльний аналіз середньої заробітної плати в Україні та країнах ЄС свідчить, що Україна значно відстає від європейських країн. Так, у 2022 році в Іспанії середня заробітна плата перевищує заробітну плату в Україні у 4,7 рази, в Італії – у 5,8 рази, Австрії – у 5,5 рази, Естонії – 3,8 рази, Литві – у 4,3 рази, Німеччині – у 9,0 рази, Словаччині – у 3,5 рази, Франції – у 7,3 рази, Польщі – 2,2 рази, Чехії – у 3,2 рази. Але слід відмітити, що в Україні середня заробітна плата перевищує мінімальний рівень більше ніж у 2 рази. Це найвищий показник серед аналізованих країн.

7. Аналіз регіональних особливостей середньої заробітної плати та оцінка структурних відмінностей у регіональному розподілі середньої заробітної плати свідчить, що в Україні існують значні регіональні відмінності у рівнях заробітної плати. Так, найвищий рівень заробітних плат притаманний промисловим регіонам. Негативним моментом є зростання заборгованості виплат по заробітним платам, що спостерігалась протягом майже всього аналізованого періоду та в більшості промислових регіонах має тенденцію до зростання. У порівнянні з 2021 роком реальна заробітна плата скоротилась по всіх областях. Найбільше скорочення було у Херсонській області, там номінальна заробітна плата скоротилась на 20% або на 2085 грн., а найменше – у Дніпропетровській області, на 7,3% або на 916 грн. За аналізований період у Тернопільській області спостерігався найнижчий рівень реальної заробітної плати (2063 грн., 10589 грн. та 9135 грн. у 2015, 2021 та 2022

роках відповідно), а у Донецькій – найвищій – у 2015 році – 3390 грн., 13357 грн. та 12199 грн. у 2021 та 2022 роках відповідно.

8. Проведений аналіз показав, що за аналізований період більшість областей України мають рівень заробітної плати нижче середнього. Винятком є Дніпропетровська область (4366 грн. у 2015 році та 14479 грн. у 2022 році), Донецька область (4980 грн. у 2015 році та 15480 грн. у 2022 році), Запорізька область (4200 грн. у 2015 році та 14510 грн. у 2022 році), Миколаївська область (3984 грн. у 2015 році та 14382 грн. у 2022 році), Одеська область (3897 грн. у 2015 році та 12690 грн. у 2022 році), Полтавська область (3783 грн. у 2015 році та 13412 грн. у 2022 році) та Рівненська область (3573 грн. у 2015 році та 13358 грн. у 2022 році).

У Донецькій, Житомирській, Тернопільській та Херсонській областях рівень заборгованості по заробітній платі значно перевищує середній рівень заборгованості по Україні. Так, у Житомирській області у 2015 році заборгованість перевищує середню по Україні у 4,7 рази, у Львівській – у 5,9 рази, у Херсонській – 2,4 рази. А у 2022 році у Донецькій області заборгованість перевищує середнє значення по Україні у 4,1 рази, у Житомирській – у 5,7 рази, Тернопільській – у 2,6 рази, у Херсонській – у 4,2 рази.

9. У роботі було проведено аналіз впливу факторів на рівень середньої заробітної плати в Україні та побудовано кореляційно-регресійну модель, яка дозволяє зрозуміти залежність між реальною заробітною платою та такими факторами, як мінімальна заробітна плата, реальний валовий внутрішній продукт та суспільна продуктивність праці. Тобто при підвищеннях мінімальної заробітної плати на 1 гривню реальна заробітна плата зростає на 0,62 гривні, а із підвищенням суспільної продуктивності праці на 1 тисячу гривень реальна заробітна плата зростає на 31,73 гривні при інших не змінних умовах. В свою чергу зростання реального ВВП на 1 гривню призведе до зниження реальної заробітної плати на 0,00031 гривні. Це може вказувати на непряму залежність або інші процеси, що відбуваються в економіці.

10. Зроблений прогноз методом аналітичного вирівнювання дозволив спрогнозувати рівні реальної заробітної плати до 2027 року. Тобто якщо існуюча тенденція до зростання залишиться такою же, то у 2027 році реальна заробітна плата порівняно з 2023 роком зросте на 3,6%.

В цілому проведений аналіз показав, що не зважаючи на тенденцію до зростання номінальної та реальної заробітної плати, в Україні існує низька проблем, які потребують вирішення.

АНОТАЦІЯ

Гордіян І.А. «Регіональний аналіз середньої заробітної плати в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

051 «Економіка»

за освітньою програмою «Бізнес-економіка та аналітика»

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є середня заробітна плата в регіонах України.

У кваліфікаційній роботі розглянуто сутність заробітної плати, її види та функції, наведено систему показників та основні методи статистичної оцінки заробітної плати. Проаналізовано динаміку номінальної та реальної заробітної плати та обсягів заборгованості по виплатах за регіонами України; проведено порівняльний аналіз середньої заробітної плати в Україні та країнах ЄС. Оцінено структурні відмінності у регіональному розподілі середньої заробітної плати, а також вплив факторів на рівень середньої заробітної плати в Україні та побудовано прогноз

Ключові слова: *середня заробітна плата, заборгованість, регіональний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз.*

ANNOTATION

Gordiyani I.A. "Regional analysis of average wages in Ukraine".

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special

051 «Economics»

for the educational program «Business Economics and Analytics»

Odesa National University of Economics. – Odesa, 2024.

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the study is the average salary in the regions of Ukraine.

The qualification paper examines the essence of wages, its types and functions, provides a system of indicators and basic methods of statistical assessment of wages. The dynamics of nominal and real wages and amounts of payment arrears by region of Ukraine were analyzed; a comparative analysis of average wages in Ukraine and EU countries was carried out. Structural differences in the regional distribution of average wages were assessed, as well as the influence of factors on the level of average wages in Ukraine, and a forecast was made

Keywords: *average salary, indebtedness, regional analysis, correlation-regression analysis.*